

Hans Maier

Katoliku kirik

(loeng 4.10.04, 2.osa)

Katoliku kiriku ajalugu võib jagada neljaks põhiosaks:

1. Esimesel viiel sajandil muutub kristlus valdavaks religiooniks enamikes Vahemere maades. Kristlus alustab “juudi sektina”, kuid on juba üsna alguses avatud ka mittejuutidele: paganadki võivad saada kristlasteks. Katoliku kiriku usk kujuneb kreeka mõttemaailma mõistete alusel (kontsiilid, usutunnistused, kirikuisade teoloogia). Pärast tagakiusamise perioodi kuulutatakse kristlus keiser Constantinus ja Theodosiuse poolt neljandal sajandil Rooma riigi ametlikuks religiooniks.
2. Vahemere ruum jaguneb 7. sajandil islami pealetungi tõttu kaheks. Ajaloo telg pöördub põhja poole (Franki riik, Karl Suur). Aastatel 500-1500 ristitakse kogu Euroopa ja Venemaa lääneosa, sellal kui Põhja-Aafrika, Kagu-Euroopa ja osa Edela-Aasiast läheb kaduma. Sel ajal muutub katoliku kirik eraldiseivaks religioosseks jõuks, üha enam sõltumatuks riigist. Investituuritulis taotleb katoliku kirik oma eristaatuse tunnustamist *societas perfecta*’na: ajaloo esimene konkordaat 1122. a. Kestab keisri ja paavsti võimuvõitlus. Hiliskeskajal on universaalvõimude varjus juba märgatav tänapäeva rahvuslik Euroopa.
3. Reformatsioon tõrjub katoliku kiriku paljudes Euroopa maades kaitsesepositsioonile. Ei õnnestu vältida kiriku lõhenemist läbirääkimiste teel. Trento kirikukogule järgnevad otsustavad reformid ja kiriku regeneratsioon Euroopa lääne-, lõuna- ja idaosas (põhjaosa läheb kirikule kaduma).
4. Tänapäeval on katoliku kirik oma miljardi liikmega küll suurim krsitlik kirik (ortodoksi ja protestantlike kirikute kõrval). Ent kaasaja sekulaarses maailmas on kirik samamoodi misjoni-staadiumis kui apostellikul algajal. Tunnustades Teisel Vatikani kirikukogul usuvabadust on kirik omaks võtnud kaasaja maailma seaduse – vabaduse. Kas see kutsub esile kiriku ja maailma lähenemise, nagu vana- ja keskajal, on praegu veel lahtine.